

KİMLİK ARAYIŞLARI

VE

BELGESELLERİN ÖNEMİ

Metin SÖZEN

Dünyamız, yaşamının hiçbir döneminde görmediği gelişmelere tanık oluyor. Yüzlerce yıl içindeki köklü değişiklikler artık birkaç yıla sığdırılmaya çalışılıyor. Böylesi başdöndürücü ortamda tüm kişi, kurum ve kuruluşlar, yaşamlarını sağlıklı sürdürebilmek, birbirinden ilginç yenilikleri yakından izlemek, içinde olabilmek için büyük çaba gösteriyorlar. Çağın gereklerini yerine getirmeye çalışıyorlar.

Yirminci yüzyılın sonunda ortaya çıkan böyle bir ortamda uluslar da yeni kimlik arayışlarına yönelmek zorunda kaldılar. Her geçen gün değişmez denen kavramların yeniden irdelendiği, boyutlarının değiştiği dikkate alındığında, ulusların kendilerini gözden geçirmeleri, onları diğer uluslardan ayıran özellikleri değişik yöntemlerle bulmaya çalışmaları, bir anlamda varlık nedenlerini belirlemek için gerekli duruma geldi. Geçmişten geleceğe, ulusaldan evrensele uzanan bir çizgide kendini arama çabaları, süpürücü bir ortamda kimlikli yaşamının tek çıkar yolu olarak gözükmeye başladı. Bilimsel ve teknolojik alandaki bu akılalmaz hız, başta bireyin kendini yeniden tanımasını gerektirmekte, ulusları birbirinden ayıran öğeleri de yok etmektedir. Oysa geleceğin doğru kurulabilmesi, kişilikli kimlikli ortamlarda yeniden sağlıklı üretilcek değerlerle olacaktır.

Bu açıdan bakıldığında, Türkiye'nin dağılan, yeniden kurulan dünya-mızda büyük bir olanağa sahip olduğu görülmektedir. Bu olanağın temel nedeni, Anadolu'nun köklü bir kimliğe sahip olmasıdır. Tarih boyunca döneminde taşıdığı özel koşullar nedeniyle büyük olayları yaşaması, çok yönlü girdileri içeren güçlü ve zengin uygarlıklara tanık olmasıdır. Her

türlü inceliklerle donanmış doğal yapısı, birbirinden ilginç kültürel mirasıyla dünya coğrafyasında çok özel bir yer alan Anadolu, bugün de tüm zorluklara karşın bu özelliklerini bir oranda koruyabilmektedir. Bu nedenle "Anadolu olmadan dünya tarihi, uygarlık tarihi doğru yazılamaz" diyoruz. Böylesi bir güç, bütün gelişmişliklerine rağmen çok az ulusun elinde bulunmaktadır. Bunu, kendini tanımaya, tanıtmaya, kimliğini doğru açıklamaya yönelttiğiniz zaman, dünya ulusları içinde özel ve özellikli yerinizi almanız hiç de zor gözükmemektedir. Yeter ki bu doğrultuda ulusal bir politika oluşturmakta gecikmeyelim.

Uluslararası düzeyde, Türk halkının önce kendisini tanımaya ve tanıtmaya yönelik ürünleri çoğaltması gerekmektedir. Düz belgelemenin ötesinde, çağın kavramları içinde dünya uluslarına kültürel kimliğimizin zenginliğini ve çeşitliliğini tüm boyutlarıyla sergileyecek, çok özel bir coğrafyayı kullandığımızı gösterecek belgeseller üretmek zorundayız. Bu yolda üretilenlerin ulusal ve uluslararası boyutta gördüğü yakın ilgi, bunun en somut kanıtıdır.

Gelenekten geleceğe akıp gelen bu değerlerin gelişmiş yöntemler ve bakış açılarıyla, halkımıza ve dünya halkına sunulması, belki her zamandan çok bugünlerde büyük önem taşımaktadır. Değindiğimiz gibi dünya yeniden düzenlenmek üzere dağılmaktadır. Bağımsızlığına yeni kavuşan uluslar, böylesi birikimlere dünden daha çok gereksinim duymaktadırlar. Bu yolda birikim ve deneyimlerimizi doğru yöndendirerek öncülük yapabilirsek, inanılmaz bir yaygınlığı sağlayabilir, kimliğimizi de kolay açıklamış oluruz. Zaman hızla geçmekte, herkes değişik oranlarda, bizlerden yeni ürünler, destekler beklemektedir.

Tarihin uzun geçmişinde böylesi olanaklara sık rastlanmıyor. Bunun doğru ve hızlı değerlendirilmesi, başta düzeyli üretilmiş belgeselleri çoğaltarak yaygınlaştırmaktır. Sanırım bunun için becerili ve deneyimli insanlarımızı desteklemek, bunu geleneğe dönüştürmek için ortam hazırdır. Örnekler de çoğalmaktadır. Ancak Anadolu'da gelenekten geleceğe akan değerlerin hızla kimlik değiştirmesi, elimizi biraz hızlı tutmamızı kaçınılmaz kılmaktadır. Bu açıdan tüm kişi, kurum ve kuruluşlarla, önyargısız ortak bir politika üretmekten başka yol kalmıyor.

Bu ortak politikada uluslararası düzeyin yakalanması kadar önemli bir nokta, kültürel kimliğin vurgulanmasında görünmeyen bir akışın, bütünlüğün sağlanmasıdır. İçinde veya başında bulunduğum tüm çalışmalarda bu noktaya dikkat ettiğimiz oranda ulusal ve uluslararası düzeyde başarıya ulaştık. Kùltürlerin Yeşerdiği Ülke: Türkiye, Anadolu'da Konutun Öyküsü, Türk Mimarisi, Karadenizden Çeşitlemeler, Eski Evler Eski Ustalar, Bin Türlü Mavi Akar Boğaziçinden, Suyla Gelen Kùltür, Keçenin Teri, Dünya Durdukça - Mimar Sinan, Divandan Sandalyeye, Sinan'ın Anıları, ...Ve Taşlar Tanıktır, Ortak Geleceğimiz, Zamana Açılan Yollar başlığını taşıyan bu belgeseller, birbirini bütünlediği kadar kùltürümüzün değişik boyutlarını, çeşitlilik içinde bütünlüğün varlığını kanıtlamak, yeni yorumlarla, farklı bakış açılarıyla kimliğimizi açıklamanın yollarını denemek üzere üretilmiştir. Böylesi bir yöntemle yola çıkıldığında, Anadolu'nun tarihsel derinliği ve zenginliği yansıtılmış, kùltürümüzün dünya kùltürüne getireceği boyut sağlıklı aktarılmış olur.

Dünya tarihinin doğru yazılabilmesi için Anadolu'nun ayrıntılı bilinmesinin gerekliliğini vurgulamak üzere uzun süredir çekimlerini sürdürdüğümüz "Anadolu Uygarlıkları" geçici başlığıyla sürdürdüğümüz çalışma, iki amaca yöneliktir. Birincisi sürekli değindiğimiz Anadolu'nun uygarlık tarihindeki özel yerinin ortaya çıkarılmasıdır. İkincisi ise, bu büyük uygarlığı araştıracak bilim adamı, uzman ve sanatçıların bu ülkede var olduğunu göstermektir. Bu nedenle Prof.Dr.Ali Dinçol, Prof.Dr.Önder Bilgi, Prof.Dr.Veli Sevin, Prof.Dr. Taner Tarhan, Prof.Dr.Ümit Serdaroğlu, Doç.Dr.M.İhsan Tunay başta olmak üzere, tüm bu konulara gönül vermiş herkese başvurulmakta, dört mevsim Anadolu'nun doğal ve kültürel yapısı olanaklar oranında taranmaktadır. Zeynel Elçioğlu'nun yapım ve yönetmenliğini yüklediği 24 bölümden oluşacak bu dizi de, değindiğim diğer belgeseller gibi önce halkımızın kendi kültürel varlığının önemini bilincine vararak bu ikinci kez yaratılması mümkün olmayan mirası korumasını ve tanımasını sağlamak, dünyaya da ilk kez tüm bilimsel yeni verilerin ışığında bu bütünlükte bir diziyle güçlü kültürel kimliği-

mizi açıklamaktır. Bağnaz yaklaşımlardan uzak bakıldığında, dünya ulusları içinde Anadolu'nun nasıl bir yeniden yaratma, esin kaynağı olduğunu göstermektedir.

TRT'nin ilk kez bu boyutta bir belgeselle dünyaya açılması, bundan öncekilerin sürekliliğini kanıtladığı kadar, değişen dünyada, önemimize uygun, saygın yerimizi almamızda önemli bir katkı sağlayabilir. Burada temel sorun, Bilimsel Yönetmenliğini ve Bilim Kurulu Başkanlığını yürüttüğüm dizinin gönlümüzden geçirdiğimiz düzeye ulaşmasıdır. Çünkü üretim aşamasındaki sıkıntılar, sonucu etkilememeli, düşlenen düzey tüm zor koşullara karşın yakalanmalıdır. Bunun için özverili, birikimli, becerili sanatçı, bilim adamı ve uzmanlarımızın olduğunun kanıtlanması ve desteklenmesi, gelecekte üretilecekler için de umut kaynağı olmalıdır. Ayrıca, çevre ve kültür değerlerinin korunması, değerlendirilmesi ve tanıtılması çabaları, çağın gereği itici güç olarak kimlik arayışlarında yaşamın kopmaz parçası olarak kullanılmasının kaçınılmazlığı bir kez daha somutlanmalıdır.

Prof.Dr.Metin SÖZEN

T.B.M.M. Başkanlığı

Kültür-Sanat Danışmanı